

KESKI-SUOMEN
ALUEELLISET
KEHITYSNÄKYMÄT

2|2022

KESKI-SUOMEN
ALUEELLISET
KEHITYSNÄKYMÄT

2|2022

KUVAT JA GRAAFINEN SUUNNITTELU **JAN LUSTIG**

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

SISÄLLYSLUETTELO

YLEISKUVA ALUEEN TILANTEESTA JA NÄKYMISTÄ.....	4
ELINKEINOELÄMÄN TILANNE JA NÄKYMÄT SEKÄ VENÄJÄN HYÖKKÄYSSODAN MAHDOLLISET VAIKUTUKSET	5
TYÖMARKKINOIDEN NÄKYMÄT SEKÄ VENÄJÄN HYÖKKÄYSSODAN MAHDOLLISET VAIKUTUKSET	9
KOOSTE VENÄJÄN HYÖKKÄYSSODAN VAIKUTUKSISTA	10

YLEISKUVA ALUEEN TILANTEESTA JA NÄKYMISTÄ

Päivi Hamarus

Johtava asiantuntija

Keski-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

Keski-Suomen maakunnassa erityisesti metsäbiotalouden vaikutus on merkittävä. Biokierratotalous, metalliteollisuus ja vahva osaaminen varsinkin ICT-alalla ovat maakunnan vahvuuksia. Biokierratotalouteen liittyy mm. kansainvälistä huipputeknologjaa ja kuituosaamista sekä bioenergiaosaamista. Keski-Suomen vahvan bio- ja kierratotalouden kehitysmahdollisuudet ja investoinnit luovat valoisaa näkymää pitkälle tulevaisuuteen. Maakunnan strategiset painopisteet ovat bio- ja kierratotalous, uudistuva teollisuus, digitalisaatio ja hyvinvointi. Keski-Suomen keskeinen sijainti 9-tien ja valtatie E4 solmukohdassa on erityisesti elinkeinoelämän sijoittumisen kannalta hyvä, mikä korostuu nyt mm. kuljetuskustannusten noustua. Valtatie E4 uusi osuus Kirri - Vehniä on sujuvoittanut liikennettä merkittävästi.

Koronan jälkimainingit ja digitalisaatio sekä Venäjän hyökkäyssodan vaikutukset ja sen myötä kohonneet energian ja raaka-aineiden hinnat sekä samanaikainen inflaatio ja korkokehitys sekä toisaalta ilmastonmuutoksen ja vihreän siirtymän haasteet vaikuttavat vahvasti elinkeinoelämään. Osaavan työvoiman saatavuus on selkeä riskitekijä yritystoiminnan kasvulle. Elinkeinoelämän tulevaisuuden näkymät ovat myönteisen odottavat, mutta tulevaisuus nähdään erityisen sumeana ja sitä on vaikea ennakoida pitkälti eteenpäin. Muutokset tapahtuvat nopeasti, muutamissa kuukausissa. Huoltovarmuus ja omavaraisuus ovat korostuneet. Alueilla varaudutaan hybridivaikuttamiseen ja siihen liittyen tehdään valmiussuunnittelua. Hyvinvointialueen konkreettinen käynnistyminen on kuntien osalta merkittävin lähitulevaisuuden muutos.

Monipaikkaisuus on tuonut uusia ympärivuoden kiinteästi asuvia mökkiläisiä moneen kuntaan. Maan sisäinen nettomuutto oli tammi - elokuussa positiivista kuudessa Keski-Suomen kunnassa, vastaava luku edellisvuonna oli 11, mikä kertonee koronavaikutusten maltillistumisesta. Luonnollisessa väestökehityksessä tapahtui vähenemistä. Koronan myötä hieman noussut syntyvyys on lähtenyt laskuun ja samaan aikaan korkea ikäntyneiden määrä nostaa kuolleisuuslukua. Ukrainalaisten pakolaisten tulo ei vielä näy juurikaan työvoimana. Suurimpana esteenä on kielitaito.

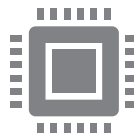
ELINKEINOELÄMÄN TILANNE JA NÄKYMÄT SEKÄ VENÄJÄN HYÖKKÄYSSODAN MAHDOLLISET VAIKUTUKSET

Syksyn 2022 Pk-yritysbarometrin mukaan Keski-Suomen pk-yrittäjien yleinen suhdannenäkymä on koko maan keskiarvoa heikompi. Suhdannenäkymissä on isoja alueellisia eroja. Liikevaihdon kasvuodotuksissa ollaan kuitenkin myönteisen puolella, vaikka arviot liikevaihdon ja investointien arvon kehityksestä jäävät alle maan keskitason.

Pk-barometrin mukaan kasvuhakuisten yritysten osuus on pysynyt samana, mikä on merkittävää mm. tki-toiminnan näkökulmasta. Oppilaitosten ja tutkimuslaitosten ohella maakunnassa on vahvistumassa tki-osaa mikeskittymiä useille seuduille (Karstulan Puulaakso, Äänekosken biokiertotalouden ekosysteemissä Metsä Boardin osaamiskeskus, Jamkin Biotalous Instituutti, Jämsän Kaipolan alueen kiertotalousteollisuuteen ja Keuruun sähkökonversioon liittyvä tki-yhteistyö).

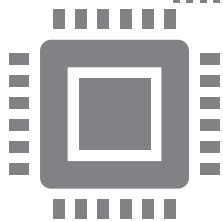
Erityisesti energjaintensiivisillä aloilla merkittävimmät muutostekijät ovat Euroopan energiakriisi, polttoaineiden ja energian hinnan nousu, mikä näkyy myös Kauppakamarin syksyn talouskyselyssä. Energian vaikutus hintoihin kertautuu tuotantokustannusten lisäksi kuljetuskustannusten

nousun myötä. Myös komponenttien saatavuus ja kohonneet hinnat vaikuttavat kannattavuuteen. Osin koronan, osin Venäjän hyökkäyssodan vaikutuksesta komponenttien saatavuudessa on haasteita ja toimitusketjuissa on jouduttu hakemaan uusia kumppaneita. Raaka-aineiden hinnanvaihtelut tuovat epävarmuutta saatavuuteen ja kannattavuuteen.

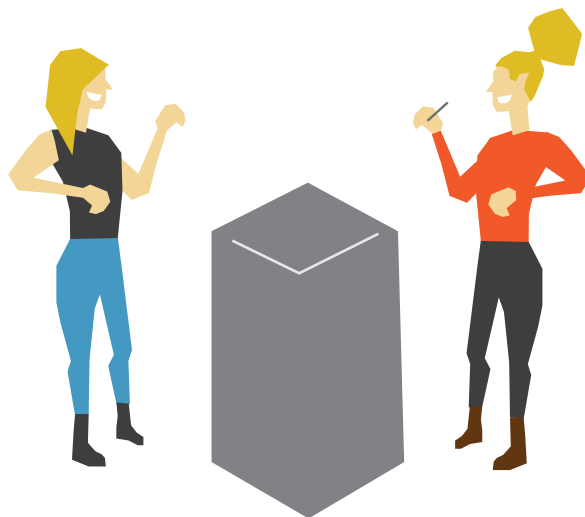

Sopimusteknisillä seikoilla on merkittävä vaikutus yritysten kannattavuuteen, kun toimintaympäristön muutosnopeus on kiihtynyt. Pitkiä toimitussopimuksia tehneet yritykset ovat

haasteellisessa tilanteessa, sillä korotusten siirtäminen tuotteiden loppuhintoihin on vaikeaa. Konkurssien määrässä ei ole tapahtunut merkittäviä muutoksia.

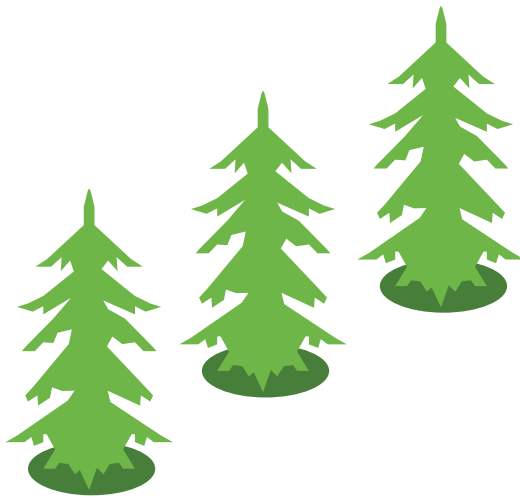

Tuotantokustannusten nousu vaikuttaa investointien ajoitukseen. Investointeja suunnitellaan mutta niiden suhteen on varovaisuutta epävarmojen tulevaisuuskuvien vuoksi. Korkea inflaatio ja korot välillisine vaikutuksineen tuovat tähän oman lisänsä. Yrityskentässä on nähtävissä jonkinlainen polarisaatio. Isot yritykset sekä ne, joilla on taloudellista puskuria ja hyvät tilauskirjat pitkälle pärjäävät ja investoivat suunnitellusti. Pienet yritykset lykkäävät investointeja ensi vuoden puolelle. Investoinnit keskittyvät pk-sektorilla koneisiin ja laitteisiin. Investointeihin vaikuttavat erityisesti kohonneet rakentamisen ja energian

hinnat sekä epävarma globaali tulevaisuusnäkyvä. Näkymät vaihtelevat myös toimialoittain. Uusi tilanne edellyttää yrityksiltä rohkeutta, ketteryyttä, uusia toimintamalleja, uutta ajattelua, jopa radikaaleja innovaatioita sekä verkostoitumista.

Rakennemuutoksiin liittyen Jämsän Kaipolan UPM:n tehtaan lakkauttamisesta johtuva liikevaihdon lasku Jämsän seudulla näkyy pitkään, mutta siitä huolimatta seudulla katsotaan tulevaisuuteen luottavaisin mielin. Vähähiilisyteen ja kiertotalouteen perustuvat uudet avaukset ovat tärkeässä roolissa Kaipolaan suunnitteilla olevalle vihreän talouden keskittymälle. Tehdasalueella on useita yrityshankkeita menossa, F35-hävittäjäkauppa tuo uusia työpaikkoja ja erityisesti matkailu on kokonaistaloudellisesti merkittävää seudulle. Energiakriisi voi vauhdittaa vihreän talouden siirtymää. Jämsässä puuraaka-aineen käsittelyyn liittyvä osaaminen, logistiset yhteydet ja puun saatavuus läheltä voivat avata uusia mahdollisuuksia energia-alalle.

Kaipolan lakkautus näkyy myös viennin arvon laskussa: tammi - kesäkuussa 2022 vienti laski 7 %, 98 miljoonaa euroa. Vientiin liittyen muutamilla tuotannollisilla yrityksillä vienti Venäjälle on ollut merkittävää; osa niistäkin on kuitenkin jo onnistuneesti hakenut uusia markkinoita muualta. Kiinan vienti tyrehtyi, kun junaliikenne Venäjän kautta loppui.

Menossa olevan soteuudistuksen ja hyvinvointialueen rakennemuutoksesta johtuen monella kunnalla on huoli kuntien talouden kestokyvystä jatkossa. Valmistelussa oleva Työllisyyspalvelu-uudistus tuo omat haasteensa kuntien tehtäviin ja talouteen.

Toimialoittain tarkasteltaessa Metall-, puu-, kangas- ja muoviteollisuudessa tilauskannat ovat hyvät ja liikevaihdot ovat kasvaneet korona-aikana. Raaka-aineiden hinnat ovat nousseet ja saatavuusongelmat tuovat ongelmia ja epävarmuutta. Myös valmistavassa teollisuudessa, mm. Valtralla tilauskanta on ennätyskorkealla. Erityisesti metsäbiotalous on vahvaa. Puun kysyntä on kovaa ja hinta on korkealla. Samoin sellulla on kysyntää ja pakkausteollisuudella menee hyvin. Äänekosken seudulla Metsä Group on investoinut miljardiluokan moderniin biotuotetehtaaseen, missä haetaan kestäviä ratkaisuja metsätaloustuotteiden monipuoliselle jalostamiselle. Äänekosken tehdasalueen ytimenä on moderni sellutehdas, syksyllä avattiin 3D-kuitutehdas ja alueella toimii tekstiilikuitudemotehdas. Äänekosken Metsä Groupin miljardiluokan modernin biotuotetehtaan uusiin rakennusprojekteihin kuuluu työn alla oleva kertopuutehdas. Alueelle suunnitellaan myös mekaanisen metsäteollisuuden laitoksia. Kaiken kaikkiaan puhutaan satojen miljoonien mahdollisista investoinneista 2030-luvulle saakka. Jyväskylässä Spinnova Oyj investoi alkuvuonna yli 7 miljoonalla. Sen liikevaihto yli kaksikymmenkertaistui vuoden ensimmäisellä puoliskolla. Woodspinnin tekstiilikuitutehtaan rakentaminen on loppusuoralla Jyväskylän Eteläportissa. Spinnovan ja Eccon pilottilaitos on toiminnassa.

Puuteollisuudella on ollut huippuvuosi ja hinnat ovat olleet korkealla. Tilauskannat ovat olleet hyvät ja raaka-aineiden hinnat tasoittuneet hie-man. Energian kohonnut hinta vaikuttaa tähänkin toimialaan. Nähtäväksi jää, lähteekö alajämsässä hiipumaan kohonneiden hintojen vuoksi. Rakennusalaalla näkyvä myynnissä on alavirei-

nen. Riskivarannot ovat nousseet. Vapaa-ajan rakentamisessa kysyntä on kuitenkin ollut hyvää. Jyväskylässä erityisesti asuntorakentamisessa rakennuslupien määrässä on vähentymistä ja rakentaminen on palaamassa normaalitasolle. Inflaatio, nousevat korot, korkeat rakentamisen kustannukset sekä yleinen epävarmuus voivat vähentää tai siirtää rakentamisen aloituspäätöksiä tuonnemmaksi. Toimitilapuolella vuokratilakohdeiden kysyntä on vilkastunut ja niissä erityisesti moderni teknologia ja energiatehokkaat ratkaisut kiinnostavat. Vuokrasopimusten pituudet ovat lyhentyneet.

Tienpidossa rakennuskustannusten voimakas nousu on vähentänyt ostovoimaa. Kustannusten nousuun vaikuttaa eniten moottoripolttoöljyn, bitumin, metallituotteiden ja energian kallistuminen. Pidemmällä aikajänteellä tämä voi heijastua yritysten kannattavuuteen.

Keski-Suomessa on vahvoja matkailukeskittymiä ja mm. Jämsän seudulla matkailuun investointeja suunnitellaan ja toteutetaan Himoksen alueella. Matkailussa laaja palvelutarjonta auttaa toimialan menestymisessä. Matkailuyritysten kysynnässä näkyy kotimaan matkailun suuntautuminen ulkomaille koronarajoitteiden purkautuessa sekä samaan aikaan Venäjän matkailijoiden määrien putoaminen. Ulkomaisten matkailijoiden houkuttelun osalta tehdään määrätietoista työtä Keski-Euroopan suuntaan. Pitkään jatkuneesta epävarmuudesta ovat kärsineet ne yritykset, joilla ei ollut puskuria ennen pandemiaa. Monelle yrittäjälle sukupolvenvaihdos on ajankohtainen. Toimialalla on käynnissä rakennemuutos kohti digitaalista saavutettavuutta.

Tapahtuma-alalla on koronarajoitteiden poistumisen jälkeen rikottu kävijäennätyksiä m. MM-ralleissa ja Himoksen festivaaleissa. Myös Suomen turvallisuuskuvalla on merkitystä jatkossa.

Energiakriisin myötä energiaomavaraisuus korostuu. Keski-Suomessa on suunnitteilla ja rakenteilla useita tuulivoimapuistoja ja uusiutuvassa energiassa nähdään potentiaalia, erityisesti pohjoisessa Keski-Suomessa. Tällä hetkellä haasteena on valtakunnallisen sähköverkon rajallinen kyky vastaanottaa tuotettua energiaa eli sähkönsiirtokapasiteetti on rajallinen. Turpeen alasajon vaikutukset tulevat näkymään energiakriisin myötä mm. kuntien taloudessa. Osa yrittäjistä on

ehtinyt romuttaa koneensa romutuspalkkiota hyödyntäen. Pahin on vasta edessä, sillä energjaintensiivistä turvetta on vaikea korvata hakkeella, jota tarvittaisiin moninkertainen määrä turpeeseen verrattuna. Lisäksi hakemateriaalin keruu laajoilta alueilta ja pitkät kuljetuskustannukset nostavat kokonaiskustannuksia kohonneiden polttoainekustannusten vuoksi. Koska JTF-rahoituksella on tarkoitus kompensoida alan menetyksiä, olisikin tärkeää, että rahaa voitaisiin kohdentaa juuri näihin yrityksiin ja uusiin investointeihin. Myös turvesoiden jatkokäyttö on avoinna.

Puolustukseen liittyvä teollisuus on vahvistunut ja tuo uusia työpaikkoja, mm. Jämsän seudulla ilmailuteollisuudessa on investointeja. Huoltovarmuuteen liittyy myös liiketoimintamahdollisuuksia.

Maataloudessa näin heikkoa aikaa ei ole aiemmin ollut. Maatalouden työ on koneellistettua ja energjaintensiivistä. Kohonneet polttoaineen hinnat ja sähkön hintojen nousu kurittavat maataloutta, samoin kuin kohonneet lannoitteiden hinnat. Kustannuksia ei ole voitu siirtää hintoihin. Alan kannattavuus on kriisissä ja tilat miettivät vaihtoehtoja. Maatilat etsivät rinnakkaista yritystoimintaa muulta toimialalta (esim. koneurakointi). Samaan aikaan lähiruuan merkitys, huoltovarmuus ja omavaraisuus korostuvat. Jos tilojen ahdinko jatkuu, uhkana omavaraisuuden näkökulmasta voi olla osaamisen ja infran häviäminen. Alkutuotannon huoltovarmuutta kehitetään Keski-Suomen ELY-keskuksen toteuttamassa hankkeessa, jossa

pilotoidaan toimintamallia maataloustraktoreiden ja työkoneiden varaamiseksi poikkeusoloissa. Maatalouden ohella koko elintarviketeollisuus ja -ketju ovat haasteissa. Kaikkien raaka-aineiden hinnat ovat nousussa ja mm. öljykasvien saatavuudessa on vaikeuksia. Öljykasvit ovat mm. rasvojen ja rehujen raaka-aineita ja niiden kustannusnousu on ollut erittäin kovaa. Hinnoittelujärjestelmän kankeus ei taivu nopeisiin kustannustason muutoksiin, mikä vaikuttaa kannattavuuteen.

Kaupan alalla energian ja raaka-aineiden hinnan nousu tuo haasteita tuotteiden hinnoittelulle. Jo koronan aikaan alkaneet erikoiskaupan haasteet eivät ole väistyneet. Verkkokaupassa näkyy vahvaa kasvua. Yleinen taloustilanne (inflaatio, kohonneet korot ja hinnat) vaikuttaa pidemmällä aikavälillä ostovoimaan, mikä tulee näkymään myös kaupan ja palveluiden alalla.

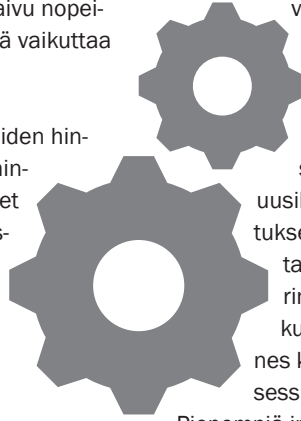
It-alan yritykset ovat hyötynet laajasta etätyöstä, monipaikkaisuudesta ja digitaalisten palveluiden kysynnän lisääntymisestä. It-puolella isoja toimijoita on perustanut sivukonttoreita Keski-Suo-

meen. Komponenttipulaa on helpottanut Aasian tuonti. Osaajista ja kyberosaamisesta on kova kysyntä. Myös kunnat varautuvat hybridivaikuttamiseen muuttuneessa tilanteessa.

Rahoituksen kysyntään heijastuu epävarmuus tulevaisuudesta. Samoin ELY-keskuksen osalta keskeisten rahoitusjärjestelmien käynnistymisen

viivästyminen hidastaa hankkeiden käyntiin lähtöä, jos niihin on haettu rahoitusta. Omalla riskillä aloittamisen kynnyks on noussut epävarmassa tilanteessa. Yritysrahoitukselle saatu korkeampi tukitaso vaikuttaa uusilla tukialueilla varmasti yritysrahoituksen kysyntään ja investointeihin on tarvetta ja kiinnostusta. Jossain määrin investointipäätökset venähtävät, kun alueen yritykset odottavat, kunnes korkeamman tukitason päätösprosessi saadaan ELY-keskuksissa käyntiin.

Pienempiä investointeja on vireillä ja käynnistyy koko ajan. Kansainvälistymishankkeiden toteutushaasteet lisääntyivät sodan ja epävarmuuden takia. Toisaalta tarve niille ei ole kadonnut vaan pikemminkin lisääntyi mm. Venäjän markkinoiden hävitessä.

TYÖMARKKINOIDEN NÄKYMÄT SEKÄ VENÄJÄN HYÖKKÄYSSODAN MAHDOLLISET VAIKUTUKSET

Keski-Suomessa työttömien työnhakijoiden määrä osoittaa tasaantumisen merkkejä koronan aiheuttaman tilastopiikin jälkeen: määrä on palautunut lähelle koronavuotta 2020 edeltäneitä kahta vuotta. Työttömien työnhakijoiden määrä on laskenut tasaisesti viimeisen vuoden aikana, esimerkiksi vuoden 2021 elokuuhun verrattuna määrä on laskenut 12 %. Kokoaikaisesti lomautettujen määrä puolestaan laski vuoden takaiseen verrattuna 46,5 %.

Elokuussa 2022 Keski-Suomen 10,9 % työttömyysaste on Suomen muihin maakuntiin verrattuna toiseksi korkein. Keski-Suomen 22 kunnasta viidentoista työttömyysaste on alle 10 % ja kolmen kunnan 12 % tai yli. Suurien kaupunkien työttömyysastevertailussa Jyväskylä (12,1 %) sijoittuu Turun rinnalle jaetulle toiselle sijalle Lahden johtaessa tilastoja (13,2 %).

Työvoimapula on laaja-alaista koko Keski-Suomen alueella. Kaipolan tehtaan lakkauttamisen pahimmat ennusteet jäivät toteutumatta. Syyskuussa 2022 paperitehtaalta irtisanottuja työttömiä työnhakijoita oli Jämsän seutukunnassa 110 henkilöä, mikä on 10,3 % Jämsän työttömistä työnhakijoista.

Nuorisotyöttömyys on Keski-Suomessa palautunut vuotta 2020 edeltäneelle tasolle. Alle 25-vuotiaiden työttömien työnhakijoiden osuus maakunnan työttömistä työnhakijoista on 14,1 % maan keskiarvon ollessa 10,7 %. Keski-Suomen nuorisotyöttömyys laski 22,7 % vuoden takaisesta yleisen työttömyyden vanavedessä. Yli vuoden työttömänä olleiden pitkäaikaistyöttömien määrä on laskenut viimevuotisesta 18,39 %, koko maan keskiarvon laskiessa 17,4 %. Yli kaksi vuotta työttöminä olleiden

pitkäaikaistyöttömien määrä on noussut 13,5 %, koko maassa nousu on 16,3 %. Keski-Suomen työttömistä työnhakijoista 37,9 % on pitkäaikaistyöttömiä, koko maassa 38,6 %.

Keski-Suomessa ulkomaalaisten työttömien työnhakijoiden määrä kasvoi viimevuotisesta 17,5 % (vrt. koko maassa ulkomaalaisten työttömien määrä laski 2,7 %). Keski-Suomessa Ukrainasta paenneita tilapäisen suojelun tarpeessa olevia on kunnilta ja kaupungeilta saadun arvion mukaan noin 2100 henkilöä, joista hieman yli puolet sijoittuu Jyväskylään. Ukrainasta paenneista yli puolet on työikäisiä. Työllistymisen kannalta suurin haaste on kielitaidon puute. Lisäksi lastenhoito ja autottomuus rajoittavat työllistymismahdollisuuksia. Tilanteen parantaminen vaatii nopeita ratkaisuja, sillä nykyinen asiakaspalvelumalli ruuhkauttaa palveluita ja kuormittaa työnhakijoita kohtuuttomasti. Asiakasrajapinnasta saatavan tiedon tehokas käyttö on ensiarvoisen tärkeää, jotta Ukrainasta paenneiden työllistymistä saadaan parannettua. Työnantajilta on saatu hyviä kokemuksia kääntöohjelmista sekä yksinkertaisemman työkielen käyttämisestä. Työllistämisen mahdollisuuksia parannetaan edelleen hankkimalla venäjänkielisiä työvoimapalveluja. Keski-Suomen TE-toimistoon ilmoitettujen avoimien työpaikkojen määrä kasvoi 37,9 % vuoden 2022 elokuuhun verrattuna. Työvoiman kysynnän suuri määrä on aiheuttanut Keski-Suomeen pulaa erityisesti ravintola- ja suurtaloustyöntekijöistä sekä lähihoitajista. Ravintola-alan kasvua heikentää ammattitaitoisen työvoiman saatavuusongelmat. Myös toimisto- ja laitossiivoojista, myyjistä, myyntiedustajista ja tarjoilijoista on suuri pula. Erityisesti sote-alan osaajien puuttuessa kunnat ovat joutuneet tekemään kestävämpiä väliaikaisratkaisuja, muun muassa palkkaamaan hoitoalalta jo eläköityneitä sijaisiksi. Hoitajapulan odotetaan pahenevan hoitoalan työtaisteluiden myötä.

KOOSTE VENÄJÄN HYÖKKÄYSSODAN VAIKUTUKSISTA

- Yksittäisille yrityksille vaikutukset ovat erilaisia, polarisoivia: osaa vahvistaa, osaa heikentää. Vaikutukset näkyvät myös julkisen talouden heikentymisenä.
- Euroopan energiakriisi (polttoainetta ja sähkö) on keskeisin uhka ja sen vaikutukset heijastuvat laajasti, ei vain elinkeinoelämään vaan myös julkiseen sektoriin.
- Energian hinnalla on iso merkitys yritysten kannattavuuteen. Esimerkiksi aiemmin tehdyt sopimukset käyvät yrityksille kannattamattomiksi polttoaineen hinnan nousun myötä (mm. kuljetusala, logistiikka).
- Polttomoottorikäyttöisten laitteiden käyttö on erittäin kallista ja vaikuttaa kannattavuuteen. Kustannuksia on vaikea siirtää kulutushintoihin.
- Energian säästötalkoot vaikuttavat esim. tuotantolinjojen toimintaan, työvuoroihin ja kaupan alaan.
- Turpeen alasajon merkittävimmät vaikutukset ovat vasta edessä. Yritykset ajaneet kaluston alas romutuspalkkiota hyödyntäen ja turvetta on vaikea korvata muilla energialähteillä, mikä tulee näkymään myös kuntien taloudessa.
- Omavaraisuus energian suhteen korostuu. Uusiutuvan energian yhdistelmiä etsitään. Tarve uusiutuvan energian kokonaispaketeille (esim. aurinko-, tuulivoima, akkuteknologia ja palvelumuotoilu) kasvaa.
- Bioenergialla ja biopolttoaineilla on hyvä kysyntä. Biokaasulla nähdään paljon mahdollisuuksia, erityisesti maatiloilla ja lämmityksessä. Tarvetta on tuotantokapasiteetin nostolle ja isojen laitosten saamiselle, mutta mm. maatalouden ahdinko vaikuttaa investointikyvykkyyteen.
- Etätöiden suosio kasvaa myös taloudellisista syistä (työmatkakustannukset) ja yritykset työllistävät mielellään lähialueilta. Korkeat työmatkakustannukset joissain tapauksissa estävät työn vastaanottamisen kannattamattomana.
- Maatalouden ahdinko erittäin huolestuttava. Ala energiaintensiivistä ja lannoitteiden hintojen nousu vaikuttaa kannattavuuteen. Liiketoiminta jopa miinusmerkkistä ja tilat etsivät muita työllisyysmahdollisuuksia ulkopuolelta. Vaarassa tilojen lakkauttaminen, millä on vaikutusta huoltovarmuuteen jatkossa, kun osaaminen poistuu. Mikä voisi olla maanviljelijöiden uusi rooli osana huoltovarmuutta jatkossa?
- Omavaraisuus ruuan suhteen korostuu ja sen tuotannossa nähdään paljon mahdollisuuksia.
- Lähellä tuotetun ruuan merkitys kasvanut, mutta miten ostovoiman heikkeneminen vaikuttaa tähän jatkossa?
- Jalostusarvon nostamisella ja tukkuportaan luomisella mahdollisuuksia.
- Voisivatko vahvasta maatalousperinteestä tulevat ukrainalaiset tuoda uusia avauksia aikaa myöten maatalous- ja elintarvikealalle?
- Koko elintarviketeollisuudella on sumuiset näkymät. On vaikea hinnoitella ensi kevään tuotteita, kun raaka-aineiden ja energian hinnat nousseet. Erityisesti öljyn saamisessa vaikeuksia.
- Komponentti- ja raaka-ainepula (mm. lämpöpumput, laatat) yllättävilläkin aloilla vaikeuttaa yritystoimintaa. Komponenteissa venäläisiä tai ukrainalaisia raaka-aineita tai tuotantoa. Toimintaketjuissa venäläisten osapuolien tilalle jouduttu etsimään uusia kumppaneita.
- Raaka-aineiden ja komponenttien saavuus heikkoa. Hinnat korkeat ja hinnan (teräs, puutavara jne.) vaihtelut vaikeuttavat tarjousten tekemistä. Kohonneiden tuotantokulujen vieminen tavaroiden hintaan on vaikeaa. Sopimuskäytännöt eivät muunnu nopeasti muuttuviin olosuhteisiin: kauppahinnat on sovittu usein jo aiemmin eivätkä ne enää välttämättä vastaa nopeasti nousutta kustannustasoa.
- Pakotteet näkyvät joidenkin yritysten viennissä ja vienti Venäjälle tyrehtynyt täysin. Muutamilla tuotannollisilla yrityksillä vienti Venäjälle on ollut merkittävää; osa niistäkin on kuitenkin jo onnistuneesti hakenut uusia markkinoita muualta.
- Matkailutoimialalla näkyy venäläisten matkailijoiden väheneminen. Uusia kohderyhmiä haettu Euroopasta.
- Epävarmuus maailmalla nostaa kaikkia hintoja. Hinnannousulla voi olla monialaiset ja pitkävaikutteiset seuraukset.
- yritykset sitoutuneet vanhoihin sopimuksiin, vaikuttaa yritysten kannattavuuteen
- erityisesti rakennusalaalla hintojen nousulla monialaisia vaikutuksia.

- vaikutus heijastuu aikaa myöten palveluihin ja kulutuskäyttäytymiseen.
- kuluttajien ostovoiman heikkeneminen näkyy ajan myötä yritysten kysynnässä ja liikevaihdossa, myös kaupan ja palveluiden alalla.
- Epävarmuus näkyy mm. siinä, että asiakkaat eivät tilaa tavaraa varastoihin samalla tavalla kuin aiemmin. Tämä heijastuu kuljetus- ja logistiikka-alalle, missä lisäksi polttoaineen kustannusten nousu heikentää näkymiä.
- Kyberturvallisuus korostuu kyberhyökkäysten myötä ja kyberturvallisuustoimijoiden kanssa yhteistyö on lisääntynyt. Kyberturvallisuuden osaamiskeskus on suunnitteluvaiheessa.
- Puolustusteollisuudessa ja siihen liittyvässä alihankinnassa näkyy varautuminen. Huoltovarmuus tuo mahdollisuuksia liiketoiminnalle, myös innovaatioille.
- Bio- ja kiertotaloudelle syntynyt mahdollisuuksia.
- Ukrainalaiset pakolaiset osana työvoimaa:
- Sitoutuminen epävarmaa, osa työllistyy ja kotoutuneen pysyvästi alueelle.

- Kielitaidon merkitys korostuu työllistymisessä erityisesti työturvallisuudessa. Yritykset hakevat uusia keinoja ylittää kieliesteet, mm. tulkki työpaikalle.
- Kausityövoimaa on ollut saatavilla kohtuudella.
- Uhka sodan jatkumisesta vaikuttaa mm. rahoituksen saantiin ja tarjousten hinnoitteluun.
- Koulutuksessa kustannukset rasittavat. Aikuisopiskelijoiden keskuudessa rahan riittävyys stressaa, mikä voi vaikuttaa yksilökohtaisesti opintojen keskeytymiseen.
- Nykyisessä tilanteessa on useita ajureita, joiden kielteiset vaikutukset voivat vahvistaa toisiaan, millä taas voi olla laajoja seurannaisvaikutuksia. Energian ja elintarvikkeiden kohonneet hinnat ja toisaalta inflaatio ja nousevat korot voivat vaikuttaa kuluttajien ostovoimaan ja sitä kautta yritysten kannattavuuteen. Tämä yhdessä tulevaisuuden epävarmojen näkymien kanssa heijastuu investointeihin ja myös julkiseen talouteen sekä rahoituksen kysyntään, jos omarahoitusosuus joudutaan lainoittamaan korkealla korolla.
- Julkisen puolen talouteen liittyvät energian (ml. turve) hinnan nousu ja saatavuus, sote-uudistus ja valtion osuuksien muutos sekä ukrainalaisten pakolaisten tulo. Kasvu-yritysten ja tki:n merkitys korostuu jatkossa talouden hallinnassa.

LISÄTIETOJA

Päivi Hamarus
Johtava asiantuntija
Keski-Suomen ELY-keskus
+358 0295 024 657
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

KESKI-SUOMEN
ALUEELLISET
KEHITYSNÄKYMÄT

2|2022

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus